

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 371.21

Мар'яна Айзенбарт, аспірантка кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті зроблено аналіз теоретичних аспектів компетентісно-орієнтованого підходу до навчання і виховання дитини, акцентовано увагу на необхідності його практичного застосування. Окреслено шляхи формування соціальної та комунікативної компетенції особистості.

Ключові слова: компетенція, компетентність, соціальна компетенція, комунікативна компетенція, компетентісне навчання і виховання.

Літ. 21.

Марьяна Айзенбарт, аспирантка кафедры общей педагогики и дошкольного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ОСОБЕННОСТИ КОМПЕТЕНТНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА К ОБУЧЕНИЮ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье сделан анализ теоретических аспектов компетентностно-ориентированного подхода к обучению и воспитанию ребенка, акцентировано внимание на необходимости его практического применения. Определены пути формирования социальной и коммуникативной компетенций личности.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, социальная компетенция, коммуникативная компетенция, компетентностный подход к обучению и воспитанию.

Maryana Auzenbart, Postgraduate of General Pedagogic and Preschool Education Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

PECULIARITIES OF COMPETENCE-ORIENTED APPROACH TO EDUCATION: THEORETICAL ASPECT

The article deals with the analysis of the theoretical aspects of the competence-oriented approach to children's education and the necessity of its practical application. The ways of developing social and communicative competences of an individual are also determined in the article.

Keywords: competence, competency, social competence, communicative competence, competency-based education.

Постановка проблеми. Важливою зміною в сучасній освітній парадигмі в Україні є впровадження компетентісного (особистісно орієнтованого) підходу, який зумовлений динамічними процесами суспільного життя, переходом світової спільноти до інформаційного суспільства. З огляду на це, пріоритетним напрямом у навчанні вважається не просте накопичення знань та предметних умінь і навичок (мета так званої “знаннєвої педагогіки”), а й формування уміння вчитися, оволодіння навичками пошуку інформації, здатності до неперервного розвитку та самонавчання упродовж життя.

До термінів “знання”, “уміння”, “навички”, “особистісно орієнтоване навчання” останнім часом долучилися ще дві наукові дефініції – “компетенція” і “компетентність”, які обговорюються як зарубіжними (А. Маркова, А. Хуторський, В. Краєвський, Е. Шорт, Н. Кузьміна), так і вітчизняними (В. Аніщенко,

І. Тараненко, Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко, С. Гончаренко) науковцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Насамперед слід розглянути різні підходи до трактування понять “компетенція”, “компетентність”, “компетентісний підхід”. У деяких дослідженнях терміни “компетенція” і “компетентність” чергуються і використовуються як синоніми (Дж. Равен), в інших (А. Бермус, Е. Шорт, Р. Уайт,) – ці поняття чітко розмежовують. Так, на думку Е. Шорта, якщо під “компетенцією” в більшості випадків розуміється присутність у людині певних якостей і станів, що, зазвичай, не гарантують їй можливості їх практичного застосування, то “компетентність” – це специфічна особливість, якою може володіти будь-яка особистість на основі освоєння певних компетенцій; компетентність поєднує в собі як конкретну категорію компетенцій, за допомогою яких можна судити про адекватність і професіоналізм людини, так і якість або стан, що характеризує цю людину в рамках даної категорії.

На думку відомих російських педагогів А. Хуторського та В. Краєвського, відмінність між термінами “компетентність” і “компетенція” полягає у тому, що “компетенція” означає коло питань, у яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід їх застосування на практиці, а компетентність – якість людини, яка допомагає вирішувати певні завдання.

На думку Д. Іванова, К. Мітрофанова, О. Овчарук та інших, компетентнісний підхід в освітньому процесі є одним із тих підходів, у яких здійснюється спроба внести у нього особистісну сутність. Це підхід, який акцентує увагу на результатах освіти, проте, на противагу “знаньовому підходу”, в ролі результатів розглядається не сума засвоєних знань, умінь і навичок, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях [9, 6 – 8; 10, 5 – 14].

Різні підходи до обґрунтування категорій “компетенція” та “компетентність” проаналізовано в праці В. Байденко, котрий вважає, що введення поняття компетенції до термінологічної системи сучасної теорії освіти і педагогічної практики, дозволить отримати певну “додаткову вартість”, а в цьому і полягає евристичний потенціал компетентнісного підходу в освіті [2, 3 – 13].

Метою статті є аналіз компетентнісно-орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу в контексті формування соціально-комунікативної компетенції особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін “компетентнісна освіта” (Competency-Based Education) з’явився у 60-х роках ХХ ст. у США, Великобританії, Німеччині та об’єднав у собі сукупність досягнень певного освітнього результату. Наприкінці 80-х років ХХ ст. у вітчизняній педагогічній нуаці зародився спеціальний напрям – компетентнісний підхід в освіті. У 60-х роках минулого століття завдяки введенню у науковий апарат категорії “компетенція”, розпочинається створення передумов для розмежування понять “компетенція” – “компетентність”.

У словнику іноземних мов поняття “компетентний” тлумачиться як той, що володіє компетенцією – колом повноважень, наданих законом, уставом чи іншим актом конкретному органу або посадовій особі; знання та досвід в тій чи іншій галузі [20, 236]. Компетентність у визначеній галузі – це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють аргументовано дискутувати про цю сферу й ефективно діяти у ній [7, 19]. Звідси випливає, що компетентність і компетенція є взаємодоповнюючими і взаємозумовленими поняттями.

У словнику російської мови С. Ожегова і Н. Шведової поняття “компетентний” розглядається як “знаючий, поінформований, авторитетний в деякій галузі”, а поняття “компетенція”, як “коло питань, в яких дехто добре поінформований; коло повноважень, прав” [13].

У Радянському енциклопедичному словнику поняття “компетенція” розтлумачено як “знання і досвід у деякій галузі” [17, 585].

За визначенням експертів країн Європейського союзу, поняття “компетентність” слід розглядати як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних стосунках – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті. Компетентність – поняття, що логічно походить від ставлення до цінностей та від знань до умінь [1, 3 – 11].

Поняття “компетенція”, “компетентність” і похідне “компетентний” й раніше використовувались у літературі та побуті (Словник іншомовних слів, 1951 р.) [18, 329]. Проте проаналізувавши додаткову довідниково-енциклопедичну літературу (Новий словник української мови, який дає наступні трактування даним термінам: “Компетентний – 1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чимось добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований. 2. Який має певні повноваження; повноправний, повновладний”. “Компетенція – це добра обізнаність із чим-небудь, коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи” [12, 305], Сучасний словник іншомовних слів [19, 295], Педагогічний словник слів [15, 18], Словник С. Ожегова [13]), можемо стверджувати, що у їх переважній більшості поняття “компетентність” розглядається як поінформованість, обізнаність, достатні вміння, адекватна кваліфікація, авторитетність, якість, стан. Водночас “компетенція” – коло повноважень, питань, у якому певна посадова особа володіє знаннями, досвідом, а “компетентний” – досвідчений у певній галузі, здібний у розв’язанні якоїсь справи, якогось питання.

У зарубіжних дослідженнях останніх років поняття “компетенція” розуміється не як набір здібностей, знань та умінь, а як здатність або готовність мобілізувати всі ресурси (організовані у систему знання і вміння, навички, здібності та психічні якості), необхідні для виконання задачі на високому рівні. Наприклад, Ф. Ерпенберг відносить компетенції до диспозиції власної організації особи в умовах діяльності.

Відомий дослідник результатів компетентнісного підходу С. Адам вважає, що слід відзначити:

компетенції і компетентності використовуються у тісному зв'язку з результатами навчання. З огляду на це, компетенція може відноситися і до здібностей, і до вмінь, можливостей, навичок особистості. Тому компетентна людина – це людина з достатніми навичками, знаннями і можливостями [8, 116].

На думку Н. Бібік, поняття “компетенція” є похідним та дещо вужчим стосовно поняття “компетентність”. Проводячи аналіз сфери використання поняття “компетенція”, вчена робить висновок, що це є соціально закріплений освітній результат, а “компетентність” розглядається нею як оціночна категорія, що характеризує людину як суб'єкт професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження [3, 47 – 49].

Як видно, компетентність, як і компетенція, є інтегральною характеристикою особистості, її здобутими якостями. Об'єднуючим критерієм для цих понять виступає діяльність: компетенція є сферою відношень, що існують між набутими знанням та практичною діяльністю людини, компетентність – комплексом сформованих компетенцій, що застосовуються у всіх сферах діяльності людини. Разом з тим слід зазначити, що без знань немає компетенції, проте не кожне знання і не в будь-якій ситуації проявляє себе як компетенція.

Як було зазначено вище, у сучасному світі знання вже перестали бути “символічним капіталом”. У даному ракурсі важливим стає не процес їх отримання, а управління цими знаннями для вирішення конкретних соціальних завдань, у яких вони можуть реалізовуватися.

Оволодіння базовими компетенціями є показником соціальної та психологічної зрілості особистості. Л. Парашенко відзначає, що компетентнісний підхід полягає у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у дітей здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності й соціальної практики [14, 71 – 84].

Очевидним є те, що компетенції зовсім не відкидають знань, умінь, навичок, хоча принципово від них відрізняються. Передусім відмінність між знаннями і компетенціями полягає у тому, що вони існують у певному виді діяльності, а не лише у формі інформації про неї (можна знати, але бути не в змозі зробити). Від умінь вони відрізняються здатністю бути застосованими до розв'язання найрізноманітніших завдань (перенесення на різні об'єкти впливу). Від навичок – тим, що вони

усвідомлені і не автоматизовані, що дозволяє людині діяти не лише у ситуації, звичній для неї, але й у нестандартній. Водночас зрозуміло, що без знань, умінь і навичок неможливо сформувати компетенції але, разом з тим, вони не є самоціллю, а постають важливим засобом досягнення чогось більшого, значимішого (компетенції).

Освітні результати і пріоритети удаїній ситуації зміщуються з досягнення конкретного рівня знань, вмінь і навичок на оволодіння сукупністю компетенцій – здібностей, що дозволяють успішно адаптуватись у динамічному світі. В освітньому процесі відбувається зміщення центру уваги на особистість, її роль у зміні зовнішніх умов розвитку.

У свою чергу, компетентісно-орієнтований підхід у навчанні скерований на формування та розвиток “ключових” (основних) компетенцій особистості. До ключових компетенцій можна віднести ті, якими повинен оволодіти кожен член суспільства і котрі можна застосовувати у найрізноманітніших ситуаціях.

Комплекс ключових компетенцій можна представити наступними компонентами: інформаційна складова компетенції (способи прийому, зберігання, оформлення та передачі інформації); проєктувальна складова (способи визначення цілей, ресурсів їх досягнення, дій, термінів); оцінювальна (способи порівняння результатів із цілями, класифікація, абстрагування, прогнозування, систематизація, конкретизація); комунікативна складова компетенції (способи передачі інформації і залучення ресурсів інших людей для досягнення своїх цілей).

Ключові компетенції є базою для формування інших, більш конкретних та предметно-орієнтованих компетенцій. До ключових освітніх компетенцій відносяться: *ціннісно-сміслові; загальнокультурні; пізнавальні; інформаційні; комунікативні; соціальні; моральні та автономізаційні.*

Вивчення різноманітних підходів до визначення показників якості освіти дає підстави вважати, що актуальними є такі ключові компетенції, які сприяють успішній професійній і суспільній діяльності, як соціальна та комунікативна компетенції.

Комунікативна компетенція базується на знанні мов, ефективних способах співпраці, навичках роботи в групі, володінні різноманітними соціальними ролями у колективі, вмінні представити себе, написати лист, заяву тощо. Крім того, вона сприяє розвитку механізмів, прийомів і стратегій, необхідних для забезпечення ефективності процесу спілкування: уміння брати

участь у дискусії, доводити свою точку зору, будувати розповідь про об'єкти та явища природи, ставити запитання, вміння слухати інших.

Дана компетенція забезпечує комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування [21, 82].

Завданнями формування комунікативної компетенції є: розвиток комунікативних здібностей дітей – емоційне спілкування з дорослими; спілкування з однолітками, енергійне спілкування із співрозмовником; засвоєння ввічливих форм спілкування, розвиток мовленнєвого етикету; формування культури мовлення; формування культури спілкування [11, 78].

Соціальна компетенція містить у собі вміння жити і працювати в колективі, команді; знання прав споживача, покупця, клієнта, виробника, професійне самовизначення, володіння етикою трудових та громадянських взаємовідносин. Соціальна компетенція реалізується у практичній діяльності у формі прояву відношень, думок, волі, почуттів індивіда та виражається як у якісному характері професійних відносин, так і у моральних, громадянських і правових установках.

Результатом формування соціальної компетенції є: здатність творчо моделювати стратегії соціально значимих варіантів дій у співпраці; вміння здійснювати вибір, приймати рішення та нести особисту відповідальність за них і за свої вчинки; узгоджувати власні потреби з потребами колективу і суспільства, готовність самостійно проектувати сценарій власного життєвого шляху залежно від місця проживання. Загальним показником рівня сформованості соціальної компетенції, на думку В. Загв'язінського, є соціальна синергія – вміння особистості погоджувати власні, суспільні, професійні та державні інтереси.

Актуальність ключових компетенцій зумовлена функціями, які вони виконують у життєдіяльності кожної людини: формування у неї здібності навчатись і самоудосконалюватись та закріплення репрезентативності, а значить зростаючої успішності (стійкості) в конкурентному середовищі існування [4, 31].

Під терміном “компетенція” педагоги розуміють коло питань повноважень певної організації, установи або особи. Особа може бути компетентною або некомпетентною у певних поняттях, тобто мати компетентність у певній сфері діяльності (Н. Гузій). На нашу думку, якщо мова йде про розвиток особистості в системі

освіти у процесі навчання та виховання, тоді одним із результатів освіти повинно стати набуття людиною компетенцій, що необхідні їй для діяльності у різних сферах суспільного життя.

Важливість компетентнісного підходу до формування змісту освіти зазначено у Державних стандартах базової середньої освіти України. Визначено, що компетенції є інтегрованим результатом навчальної діяльності особистості. Кінцевим результатом навчального процесу є набуття дітьми низки компетенцій [14, 71 – 84].

Нова Державна програма, розроблена згідно з положенням Базового компонента дошкільної освіти, визначає своїм пріоритетним напрямом усебічний розвиток особистості. Дошкільний навчальний заклад класифікується не як школа для маленьких, а як інститут соціального розвитку дитини, який несе відповідальність за їхнє гармонійне і спокійне входження у широкий світ, вміння орієнтуватися у новому середовищі, пристосовуватися до його вимог, конструктивно і з користю для власного розвитку впливати на нього.

Дошкільне дитинство суттєво відрізняється від наступних періодів життя насамперед відносно свободою дитини: діяльність, якою вона займається, здебільшого обирається за власним бажанням, є емоційно насичена, дає простір для уяви і творчості. Її важливою особливістю є те, що набуті дитиною знання, дії, здібності мають загальний, неспеціалізований характер – вона ще не готується стати фахівцем у певній галузі (зокрема й освітній), а навчається бути людиною, оволодіває наукою і мистецтвом життя у злагоді з довіллям і собою. Це особливий час людського життя, названий О. Леонтєвим “періодом первинного фактичного становлення особистості”. Саме в перші шість років життя виникає дитячий обрис світогляду, формується перша цілісна картина світу, закладаються основи особистісної культури, з'являються внутрішні етичні інстанції, формується довільна поведінка, розвивається самосвідомість, створюються передумови для появи елементарних форм відповідального самовизначення.

Слід зауважити, що компетентність має певні вікові характеристики, які розглядаються як орієнтовні показники розвитку особистості на кожному віковому етапі, базисні характеристики компетенції певного виду діяльності (мовленнєвої, художньої, пізнавальної, музичної тощо). У старшому дошкільному віці пізнавальні інтереси та довільне управління поведінкою тільки починають складатися, а пік їх розвитку припадає на значно пізніші терміни. Проте розквіт деяких

якостей відбувається саме протягом дошкільного дитинства. Зокрема це стосується образних форм пізнання світу (сприймання, наочно-образного мислення, уяви) і моральних почуттів (любові, прихильності, чуйності, емпатії), які зв'язують зростаючу особистість з іншими людьми (В. Мухіна, Л. Венгер).

До сьогодні суть педагогічної роботи з дошкільниками полягала в озброєнні їх знаннями, вміннями та навичками, що стануть у пригоді в майбутньому. Однак у межах особистісно-орієнтованого (компетентісного) підходу зміст навчання осмислюється інакше: гуманістична педагогіка розглядає дитину в сукупності всіх її проявів, у тому числі й вікових, статевих, особливостях індивідуальної історії життя тощо.

Введення компетентісної парадигми в дошкільну освіту як пріоритетної категорії означає надання переваги системному, цілісному підходу до навчання, виховання й розвитку дошкільника. На жаль, у дошкільних навчальних закладах України, як і раніше, головним освітнім результатом все ще залишаються предметні знання та вміння. Розв'язання найбільш гострих освітніх протиріч, в тому числі й реалізацію компетентісної моделі освіти, традиційно вбачають у вдосконаленні, модернізації процесуальних, технологічних аспектів навчально-виховного процесу. Проте реструктуризації, на думку вчених (Є. Бондаревська, С. Кульневич), потребує також і зміст освіти, його ціннісно-смысловий компонент. Зміст освіти повинен містити особистісно значущі цінності та сенси, а навчально-виховний процес за цих умов повинен носити характер сенсопошукової діяльності [5, 23 – 31].

Висновки. З вище наведеного видно, що у сучасній науці не існує загальноприйнятого визначення терміна “компетенція”, а це, своєю чергою, дозволяє вільну інтерпретацію похідних та близьких за значенням термінів. Утім, спільним для всіх спроб дати визначення компетенції є розуміння науковцями її як здібності (чи готовності) індивіда вирішувати різноманітні проблеми, яка проявляється у сукупності знань, умінь та навичок, необхідних для розв'язання певного завдання. Відповідно, статус знань, умінь та навичок переходить з розряду кінцевих цілей освіти у засіб їх здобуття [6, 112].

Окрім того, на зміну розуміння освіти як форми соціального наслідування поступово приходять бачення її як здатності використання набутих умінь і навичок у практичній діяльності особистості. У цьому зв'язку мова йде не лише про пристосування до існуючого соціального

досвіду, відтворення знань, але і про становлення в процесі освіти екзистенціальної позиції, позиції вироблення особистісних сенсів. [16, 6]. Саме тому сьогодні особливої актуальності набуває компетентісно-орієнтований підхід до навчання, у тому числі у завданнях дошкільної освіти, де закладаються основи формування здатності застосовувати знання й уміння в реальних життєвих ситуаціях.

Перспективи подальших досліджень.

Компетентісна освіта є складною, багатоаспектною проблемою, яка на сьогоднішній день є не достатньо дослідженою. Тому вважаємо перспективним напрямом дослідження вивчення передового досвіду зарубіжних країн з проблеми реформування соціально-комунікативної комунікації дошкільників на основі компетентісного підходу.

1. Андреев А.А. Знания или компетенция? / А.А. Андреев // *Высшее образование в России: Научно-педагогический журнал.* – 2005. – №2. – С. 3 – 11.

2. Байденко В.И. Компетенции в профессиональном образовании / В.И. Байденко // *Высшее образование в России.* – 2004. – № 11. – С. 3 – 13.

3. Бібік Н.М. Компетентісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н.М. Бібік // *Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики.* – К.: “К. І. С.”, 2004. – С. 47 – 52.

4. Бобиненко О.М. Ключевые компетенции личности как образовательный результат системы профессионального образования: Дис. к. пед. н. / О.М. Бобиненко / *Казанский гос. техн. университет.* – Казань, 2005. – 186 с.

5. Бондаревская Е.В. Парадигмальный подход к разработке содержания ключевых педагогических компетенций / Е.В. Бондаревская, С.В. Кульневич // *Педагогика.* – 2004. – № 10. – С. 23 – 31.

6. Вовнова Н.А. Особенности формирования информационной компетентности студента ВУЗа / Н.А. Вовнова, А.В. Войнов // *Инновации в образовании.* – 2004. – № 4. – С. 111 – 118.

7. Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам / Г.В. Елизарова – СПб.: *КАРО*, 2005. – 352 с.

8. Зеер Э.Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование / Э.Ф. Зеер *Екатеринбург: Упрал. гос. проф.-пед. ун-т*, 1998. – 300 с.

9. Иванов Д.А. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия,

- інструментарий. Учебно-методическое пособие / Д.А. Иванов, К.Г. Митрофанов, О.В. Соколова – М.: АПК и ПРО, 2003. – 101 с.
10. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики [Електронний ресурс] / [Під заг. ред. О.В. Овчарук]. – К.: “К. І. С.”, 2004. – 112 с. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/en_33582maket_competence_eng_ost.pdf.
11. Нагорная Г.А. Формирование у студентов педагогических вузов профессионального мышления / Г.А. Формирование – К.: Освіта, 1995. – 158 с.
12. Новый тлумачний словник української мови. В 4-х томах. – К.: Аконт, 1999. – Т. 2. – 910 с.
13. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка [Електронний ресурс] / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова / Российская академия наук, 4-е изд., доп. – М.: Азбуковник, 1997. – 288 с. – Режим доступу: <http://www.ozhegovshvedova.ru/#tabview=tab11>.
14. Паращенко Л.І. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи [Електронний ресурс] / Л.І. Паращенко – К.: “К. І. С.”, 2004. – С. 71 – 84 – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/en_33582maket_competence_eng_ost.pdf.
15. Педагогічний словник // Шкільний світ. – 2001. – № 6 – 7. – С. 18.
16. Сенько Ю.В. Гуманитарные основы педагогического образования: Курс лекций: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. / Ю.В. Сенько – М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 240 с.
17. Советский энциклопедический словарь / [гл. Ред. А.М. Прохоров]. – 3-е изд., – М.: Советская энциклопедия, 1973. – 624 с.
18. Современный словарь иностранных слов. – 3-е изд., – М.: Русский язык, 2000. – 742 с.
19. Современный словарь иностранных слов. – СПб.: “Дуэт”, 1994. – 752 с.
20. Современный словарь иностранных слов: Ок. 20000 слов. – 3-е изд., стер. – М.: Русский язык, 2000. – 742 с.
21. Brumfit Ch.J. Communicative Methodology in Language Teaching / Ch.J. Brumfit – Cambridge: Cambridge Univ. Press. – 1990. – 166 p.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2013



Джерела мудрості



“Іншим сіті наставляти, але добре пильнувати, щоб самим не впасти в них!”

Іван Франко

письменник, поет, публіцист, перекладач, вчений, громадський і політичний діяч

“Кожне слово молитви – це двері чи віконце в небо”.

“Поза святими Шайнами і добрими ділами нема іншої дороги до Божої благодаті, крім молитви”.

Андрій Шептицький

Митрополит

“Найкращі та найпрекрасніші речі в світі неможливо побачити, до них неможна навіть доторкнутися. Їх треба відчувати серцем”.

Хелен Келлер

американська письменниця

